

УДК 657.471.62

О. О. Гутніченко
аспірант кафедри обліку
підприємницької діяльності,
ДВНЗ «КНЕУ імені Вадима Гетьмана»

ЕКОНОМІЧНИЙ АНАЛІЗ У РЕМОНТНОМУ ВИРОБНИЦТВІ

Статья посвящена экономическому анализу производственно-финансовой деятельности предприятия. Исследована необходимость анализа уровня норм трудовых затрат и материалов, а также порядка распределения накладных расходов. Предложены основные объекты экономического анализа в ремонтном производстве.

The article is devoted to the economic analysis of the production-financial activity of the enterprise. The necessity of the analysis is investigated concerning the level norms of labour and materials expenses. It is also investigated the order of overhead allocation. The basic objects of economic analysis are offered in a repair production.

Ключові слова: *аналіз, собівартість, ремонтні роботи, витрати, норми.*

Забезпечення ефективного функціонування підприємств потребує економічно грамотного управління їхньою діяльністю, яке багато в чому визначається умінням її аналізувати. За допомогою аналізу вивчають тенденції розвитку, глибоко і системно досліджують фактори зміни результатів діяльності, обґрунтовують плани та управлінські рішення, здійснюють контроль за їх виконанням, виявляють резерви підвищення ефективності виробництва, оцінюють результати діяльності підприємства та їх чутливість до управлінських впливів, виробляють економічну стратегію його розвитку.

Комплексний економічний аналіз виробничо-фінансової діяльності займає центральне місце в системі управління підприємством. На його основі розробляють і обґрунтовують управлінські рішення. Жодний організаційний, технічний і технологічний захід не можна здійснювати до того часу, поки не обґрунтовано його економічної доцільності. Управлінські рішення і дії мають базуватися на точних розрахунках, на глибокому і всебічному економічному аналізі. Вони мають бути науково обґрунтовані, вмотивовані, оптимальні. Економічний аналіз передусє рішенням ідеям, обґрунтовує їх і є основою наукового управління виробництвом, забезпечує його ефективність.

Аналіз сприяє економічному використанню ресурсів, виявленню і впровадженню передового досвіду, науковій організації праці, використання нової техніки і технологій виробництва, запобіганню зайвих витрат, всіляких недоліків у роботі. Унаслідок цього зміцнюється економіка підприємства, підвищується ефективність його діяльності.

Об'єктом його досліджень є результати господарської діяльності підприємства. Предметом аналізу є причинно-наслідкові зв'язки і залежності економічних явищ та процесів, що формують результати діяльності підприємства.

Об'єктом аналізу господарської діяльності може бути як підприємство в цілому, так і його окремі ділянки. Залежно від об'єкта, цілей і напрямку аналізу визначається й коло розглянутих питань. При здійсненні ремонту основних засобів з особливою ретельністю повинні бути використані дані, що характеризують стан устаткування, витрати на ремонт, подовження міжремонтних періодів і зниження собівартості ремонтних робіт.

Аналіз ремонту основних засобів охоплює такі питання:

1. Обґрунтованість планування ремонтних робіт з обсягу та строків. Виконання плану по окремих видах ремонту й дотримання встановлених графіків. Тривалість перебування устаткування в ремонті. Виявлення фактів непланового, аварійного ремонту.

2. Обґрунтованість планування витрат на ремонт. Фактичний рівень витрат у порівнянні із планом і з минулим періодом. Виявлення витрат у використанні трудових, матеріальних і грошових ресурсів, а також фактів неправильного віднесення витрат за видами ремонтів (капітальний ремонт за рахунок поточного й навпаки).

3. Стан нормування ремонтних робіт і організація заробітної плати ремонтників.

4. Організація ремонтних робіт і стан госпрозрахунку ремонтних бригад і цехів.

5. Число ремонтів, виключених із плану у зв'язку з подовженням міжремонтних періодів, і розмір економії, отриманий від подовження міжремонтних періодів устаткування та заміни одного виду ремонту іншим.

6. Оборотність парку запасних частин.

7. Використання коштів, асигнованих на капітальний ремонт. Вплив фактів іммобілізації коштів основної діяльності підприємства.

У процесі аналізу необхідно забезпечити виявлення позитивного досвіду організації ремонту основних засобів і сприяти його широкому поширенню.

Найважливішим питанням виконання плану капітального ремонту є зниження собівартості ремонтних робіт. Економія від зниження кошторисної вартості капітального ремонту використовується як додаткове джерело фінансування капітального будівництва а, отже, відіграє важливу роль у народному господарстві.

Аналіз собівартості ремонтних робіт здійснюється на основі даних звіту про виконання плану капітального ремонту основних засобів, звіту про рух основних коштів, а також кошторисно-фінансових розрахунків і калькуляції фактичної собівартості ремонтних робіт.

Зіставлення фактичної та кошторисної вартості закінчених робіт дасть можливість виявити абсолютну суму економії або перевитрати й виконання завдання по зниженню вартості капітального ремонту. При цьому визначення економії та перевитрати варто робити по кожному об'єкту або групі однорідних об'єктів, по яких складається один кошторисно-фінансовий розрахунок, для того щоб усунути можливість перекриття допущеної перевитрати по одному об'єкту за рахунок економії, отриманої по інших об'єктах.

Перевитрата й економія по окремих об'єктах підсумовується по видам основних засобів і підприємству в цілому.

Якщо всі витрати на капітальний ремонт перекриті джерелами фінансування, то загальна сума допущеної перевитрати повинна збігатися із сумою перевищення фактичної собівартості закінчених капітальних ремонтів над їхньою кошторисною вартістю, що характеризує перевитрати по витратах на закінчений капітальний ремонт у межах джерел фінансування.

Отже, загальний розмір відхилень фактичної собівартості закінчених робіт від їхньої кошторисної вартості буде визначатися як різниця між сумою отриманої економії по одних об'єктах і перевитратою — по інших.

При цьому необхідно врахувати, що завдання по зниженню кошторисної вартості капітального ремонту визначається лише по роботах, здійсненими господарським способом. По капітальному ремонту, здійснюваному підрядним способом, розрахунок за виконані роботи здійснюється по діючих преїс-

курантах і цінникам, а економія від зниження вартості капітального ремонту передбачається в складі прибутку підрядних організацій.

При аналізі витрат на капітальний ремонт устаткування необхідно визначити собівартість ремонту одиниці ремонтної складності та виявити її відхилення у порівнянні із планом і минулим роком.

Щоб розкрити конкретні причини відхилення фактичної вартості ремонтних робіт від кошторисної, необхідно здійснити аналіз витрат у постатейному, калькуляційному розрізі (заробітна плата, матеріали та накладні витрати).

З метою правильного управління роботою підприємства необхідно знати фактичні витрати на одиницю виробу по основних елементах собівартості — заробітна плата, вартість сировини, палива й електроенергії, адміністративно-управлінські витрати, і направляти економічну сторону діяльності підприємства так, щоб плани за собівартістю та по прибутках, безумовно, виконувалися.

Аналіз собівартості ремонтних робіт по статтям витрат здійснюється на основі калькуляцій і кошторисно-фінансових розрахунків. Вирішення цього завдання істотно полегшується тією обставиною, що витрати на капітальний ремонт враховуються по окремим замовленням і ремонтованим об'єктам.

Але справа не тільки у виявленні відхилень фактичних витрат від норм витрат. Необхідно піддати аналізу рівень самих норм і насамперед норм трудових витрат і матеріалів, а також порядок визначення заробітної плати й розподілу накладних витрат. Встановлені норми витрати повинні систематично уточнюватися й переглядатися відповідно до нових досягнень техніки виробництва та показниками передових робітників.

Найважливішим фактором зниження собівартості продукції та здійснення режиму економії є необхідність ощадливого використання матеріалів і дотримання встановлених норм витрат.

При здійсненні ремонту основних засобів витрачається значна кількість металу, будівельних і інших матеріалів. Так, питома вага матеріальних витрат у собівартості капітального ремонту становить більше 25 %.

Аналіз використання матеріалів на ремонт будинків і споруд здійснюється на основі зіставлення фактичних витрат з даними кошторису й передбаченими в ній нормами витрати на одиницю ремонтних робіт.

Аналізуючи вплив витрат матеріалів на собівартість ремонтних робіт, необхідно визначити відхилення за рахунок норм і цін. Вплив зміни цін повинне показати суму економії або перевитрати, як різниця між кошторисною й фактичною собівартістю витрачених матеріалів. Відхилення від норм визначаються вирахуванням із загальної суми відхилень суми впливу зміни цін. Такий аналіз повинен проводитися по кожному ремонтваному об'єкту.

Загальна оцінка використання матеріалів на ремонт устаткування робиться шляхом зіставлення фактичних витрат з даними кошторисно-фінансових розрахунків, у яких витрати на матеріали визначаються у відсотках до основної заробітної плати ремонтників і в абсолютних сумах.

При детальнішому аналізі варто використовувати дані дефектних відомостей і індивідуальних замовлень на виконання ремонтних робіт і виготовлення змінних частин і деталей.

Аналіз використання ремонтно-будівельних матеріалів повинен показати, наскільки правильно витрачалися отримані матеріали, у якому ступені фактичні норми витрат відповідали плановим, і намітити необхідні заходи щодо подальшого скорочення витрат на матеріали. При цьому необхідно визначити втрати та резерви матеріалів, пов'язані з організацією розкрою, наявністю браку й використанням відходів.

На машинобудівних заводах велике значення має застосування комбінованого розкрою, тобто одночасного розкрою набору деталей, що дає найбільш повне використання металу. Значну економію металу може дати правильне визначення розміру припусків. Все це приводить до істотного скорочення витрат праці та відходів при наступній обробці деталей.

Більші втрати матеріалів пов'язані з браком. При аналізі необхідно ретельно вивчити причини браку, встановити конкретних винуватців і намітити заходу для його усунення.

Досить істотна економія матеріалів при ремонті устаткування може бути досягнута за рахунок підвищення зносостійкості, зміни конструкції деталей з метою зниження металоємності, а також відновлення зношених деталей і заміни дорогих матеріалів дешевшими.

При аналізі використання матеріалів варто ознайомитися із планом організаційно-технічних заходів, перевірити його виконання й визначити суму отриманої економії.

З метою скорочення запасів матеріалів на складах підприємства доцільно використовувати для ремонту матеріали, що йдуть на основне виробництво, а також зменшувати перехідні запаси, що перебувають на окремих ділянках ремонтної служби.

Аналізуючи витрати на поточний ремонт, не слід обмежуватися тільки загальною оцінкою підсумкових даних. Необхідно проаналізувати кожну статтю витрат і виконання плану ремонтних робіт з окремих груп основних засобів і видам ремонту.

Нерідко за загальними, зовні відмінними даними при їхньому детальному аналізі розкривається перевитрата коштів і невиконання плану робіт з поточного ремонту.

Використання засобів на поточний ремонт в основному визначається обсягом виконаних робіт і дотриманням установлених норм витрат. Важливе значення при цьому має характер виконаних робіт.

Аналіз виконання плану ремонтних робіт і використання засобів на поточний ремонт устаткування здійснюється за видами ремонтів: середній, малий і чергове міжремонтне обслуговування. При цьому аналіз здійснюється окремо по механічному й електротехнічному устаткуванню.

Поліпшення обліку й аналізу використання засобів на поточний ремонт є важливим фактором у боротьбі за економію засобів і зниження собівартості продукції.

Вихідними матеріалами для аналізу виконання плану капітального ремонту є дані бухгалтерського й оперативного обліку по калькуляції ремонтних робіт, відомості про кількість виключених із плану ремонтів через подовження міжремонтних періодів устаткування, відомості про аварії й ін.

Загальна оцінка виконання плану капітального ремонту здійснюється на основі звіту про виконання плану капітального ремонту. Дані звіту про виконання плану капітального ремонту дають можливість встановити виконання плану капітального ремонту по підприємству в цілому, по окремих видах основних засобів і по способі виробництва ремонтних робіт (господарський і підрядний).

При оцінці виконання плану ремонту основних засобів варто мати на увазі, що не всяке перевиконання плану є досягненням. Це особливо відноситься до ремонту устаткування, планово-попереджувальний ремонт якого здійснюється по заздалегідь встановленому графіку, виходячи з термінів служби та режиму роботи ма-

шин і верстатів. У зв'язку із цим перевиконання плану з ремонту устаткування свідчить про порушення графіка та наявність непланового, аварійного ремонту.

Показники виконання плану капітального ремонту устаткування необхідно піддати додатковому аналізу та встановити, якою мірою на виконання плану впливали фактори подовження міжремонтних періодів устаткування та наявність непланового, аварійного ремонту.

У процесі аналізу виконання плану капітального ремонту необхідно встановити дотримання календарного графіка та черговості ремонту окремих об'єктів, а також установленого строку початку та закінчення ремонтних робіт і їхнього рівномірного розподілу по кварталах і місяцям.

Проведене в даній роботі дослідження дозволяє зробити наступні висновки й пропозиції:

1. Необхідною умовою функціонування ремонтного виробництва, що представляє собою відособлене виробництво із замкнутим циклом і випускаючим певні види продукції (послуг), обсяг яких виміряється та собівартість яких підлягає калькулюванню, є проведення оперативного-економічного аналізу за найважливішими показниками.

2. Основними об'єктами економічного аналізу у ремонтному виробництві, що забезпечують вимоги оперативного керівництва ремонтними роботами, повинні бути: виконання плану ремонтів у натуральному й грошовому вираженні, номенклатурі і якості; найважливіші витрати ремонтного виробництва (використання матеріальних ресурсів, робочої сили й заробітної плати, витрати по обслуговуванню виробництва та керуванню); час простою устаткування в ремонті.

Література

1. Положення (стандарт) бухгалтерського обліку №16 «Витрати»: Затверджене наказом МФУ від 31.12.1999 р. № 318 — www.liga.net

2. Положення (стандарт) бухгалтерського обліку № 9 «Запаси»: Затверджене наказом МФУ від 20.10.1999 р. № 246 — www.liga.net

3. Методичні рекомендації з формування собівартості продукції (робіт, послуг) в промисловості: Затверджені наказом Міністерства промислової політики України № 373 від 09.07.2007 р.

Стаття надійшла до редакції 15.05.09.